

Advies Archeologische Monumentenzorg 2018 – nr. 172

Beoordeling van een archeologisch rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Bergeijk
Dhr. André Oosterwijk
Postbus 10.000
5570 GA Bergeijk

Datum: 29-10-2018

Project: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen. Fietspaden Bergeijk*, auteurs C.I. Nater en H.J.L.C. Koopmanschap (Antea Group Archeologie 2018/119), 14 september 2018.

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Postbus 8035, 5601KA Eindhoven
Mevr. drs. Janneke Bosman
E-mail: J.Bosman@odzob.nl
Controle: Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638

Inleiding

In verband met het voornemen van de gemeente Bergeijk om in Riethoven een aantal nieuwe vrij liggende fietspaden aan te leggen, heeft Antea een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Het plangebied betreft vier losse tracédelen rondom de dorpskern van Riethoven: langs de Heuvel en de Dorpsstraat (tussen de N397 en Riethoven, ruim 1 km lang), langs de Schoolstraat (tussen Riethoven en de Kapelstraat, 280 m lang) en langs de Broekhovenseweg (tussen de Wilgerijs en de Volmolenweg, 2,2 km lang). Tenslotte vindt nog een kleine ingreep plaats op de kruising van de Broekhovenseweg met de Kapelstraat (30 meter lang). De beoogde breedte van de fietspaden is circa 4 m. Momenteel is op alle locaties het fietspad geïntegreerd in de weg. Het nieuwe fietspad zal aangelegd worden in een landelijk gebied, waarbij de percelen langs de weg voornamelijk in gebruik zijn als akkerland en tuin. Uitgegaan wordt van een verstoring van de bodemopbouw tot ten minste een diepte van 0,5 m –mv. Naar verwachting zullen de geplande verstoringen tot in de archeologisch relevante niveaus reiken. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied.

Samenvatting van het rapport

Onderzoekskader RO: Bestemmingsplanwijziging
Grootte plangebied: de lengte van de verschillende tracédelen varieert van >1 km, 280 m, 30 m tot 2,2 km; de breedte is ongeveer 4 m
Onderzoekperiode: juli 2018
Opdrachtgever: CroonenBuro5 (gemeente Bergeijk)
Opdrachtnemer: Antea Group Archeologie

Op de AHN is te zien dat het westelijke deel van het plangebied veel hoger is gelegen dan het oostelijke deel. Landschappelijk gezien is het westelijke deel van het tracé gelegen op dekzandwelingen en een dalvormige laagte. Hier heeft zich ook een hoge zwarte enkeerdgrond gevormd. Het oostelijke deel van het tracé is achtereenvolgens gelegen op een terrasafzettingenvlakte, landduinen, terrasafzettingenwelingen, een beekdalbodem en een glooiing van een beekdalzijde. Uit het geraadpleegde kaartmateriaal blijkt dat de wegen Schoolstraat en Heuvel in de 19de eeuw al bestonden. De Broekhovenseweg bestond ook al, maar komt niet overeen met het huidige tracé.

Rond 1900 is de Broekhovenseweg verlegd naar de huidige locatie. Sinds die tijd is er weinig veranderd binnen het onderzoeksgebied.

Uit het plangebied zelf zijn nog geen archeologische waarden bekend. Uit de directe omgeving daarentegen wel. Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich drie AMK-terreinen; het gaat om begravingssporen uit de Vroege Middeleeuwen en mogelijke sporen van een urnenveld uit de Late Bronstijd en/of IJzertijd. Uit vondstmeldingen en archeologische onderzoeken blijkt dat in de directe omgeving vindplaatsen voorkomen, daterend uit de periode Mesolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Op de archeologische verwachtingen- en waardenkaart van de gemeente Bergeijk is te zien dat het plangebied grotendeels gelegen is in een gebied van categorie 4 (hoge verwachting). Alleen aan de Broekhovenseweg (tracé 4) zijn ook delen met een middelhoge en lage verwachting (categorie 5 en 6). Slechts een klein deel van tracé 1 is mogelijk verstoord.

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied een verwachting voor bewoningsresten, resten van begraving en sporen van agrarische activiteit uit de periode Paleolithicum tot en met nieuwe tijd. Archeologische resten kunnen worden aangetroffen in het gehele plangebied, maar de verwachting is het hoogst voor tracé 1, 2 en 3 (westelijke deel). Voor de oostelijke helft van tracé geldt een middelhoge verwachting. Dit gebied heeft weliswaar een relatief lage ligging en nattere gronden, maar in de directe nabijheid hiervan zijn wel waardevolle vindplaatsen aanwezig. Daarom is ook hier niet uit te sluiten dat zich nog archeologische resten in de bodem bevinden.

Voor het plangebied geldt een brede archeologische verwachting. Er kunnen archeologische resten worden aangetroffen uit de steentijd tot en met de middeleeuwen/nieuwe tijd, afhankelijk van de precieze bodemopbouw in het plangebied. Antea adviseert dan ook om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren om de mate van intactheid van de bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische lagen te bepalen. Op die manier kan een gefundeerd advies worden gegeven over de impact van de herinrichting van het plangebied en de noodzakelijke archeologische onderzoeken die daarvoor moeten worden uitgevoerd.

Beoordeling

Het rapport is goed geschreven en voldoet aan de eisen uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is in een in archeologisch rijk gebied. Wij kunnen ons daarom vinden in het advies van Antea dat een vervolgonderzoek nodig is. Wij zijn echter van mening dat boringen hier geen zin hebben. Alleen als er diepe en grote verstoringen verwacht zouden worden, heeft het zin om deze verstoringen door middel van boringen aan te tonen. Aanwijzingen voor diepe grote verstoringen zijn er echter uit het bureauonderzoek niet naar voren gekomen. Daarbij komt dat de archeologische resten hier in de regio vooral bestaan uit grondsporen. Het voorkomen van een archeologisch vondstlaag is vrijwel nooit aan de orde. De kans om vondsten dan ook aan te boren is minimaal en om die reden worden archeologische vindplaatsen (muv Steentijd sites) meestal gekarteerd met gravend onderzoek.

Wij hebben verder de volgende opmerkingen ter verbetering van het rapport:

- Titel: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen*
Het rapport doet alleen verslag van het bureauonderzoek.
- Samenvatting: *ten tijde van het opstellen van de rapportage de omvang en diepte van de uit te voeren grondroeringen (nog) niet bekend is.*
Is dit nog steeds zo? Rapport is daar niet duidelijk in. Lengte en breedte van tracé wordt wel genoemd en als diepte wordt 0,5 meter aangehouden (zie ook 2.1.2).
- Hfd. 2: Inmiddels is wel meer duidelijk over de aard van de ingrepen. Het voornemen is de fietsverbinding grotendeels in de vorm van een vrij-liggend fietspad langs bestaande wegen aan te leggen. Daarbij is consequent gekozen voor de aanleg van een twee-richtingenfietspad met een breedte van 3,5 meter aan één zijde van de weg, gescheiden van de rijbaan door groene bermen die in breedte variëren van circa 3 tot maximaal 8 meter. In deze bermen is onder meer ruimte voor (bestaande en aan te passen) bermsloten. Dat de fietspaden gescheiden liggen van de huidige weg, maakt de kans een stuk kleiner dat ze zijn verstoord door het aanleggen van de weg.
- 2.1.4 Landschappelijke situatie: Uit de meer gedetailleerde kaart van het fysisch landschap, behorende bij de erfgoedkaart van de gemeente Bergeijk (<https://atlas.odzob.nl/erfgoed/>), kan worden afgeleid dat westelijke deel van het plangebied gelegen is op twee dekzandkoppen, gescheiden door een smal beekdal en het oostelijke deel van het plangebied gelegen is in een

gebied met kam(duinen) en lage zandgronden die uitkomen in het beekdal van de Keersop. Deze kaart is beter bruikbaar dan die nu in het rapport staan.

- 2.1.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen: Hoe is de situatie op de minuutplan 1832?
- Mogelijke verstoringen: *Er is geen informatie bekend over verstoringen binnen het plangebied.* In het plangebied ligt nu al een weg. Bedoel je dat geen informatie bekend is over de diepteligging van de weg, kabels leidingen? Ook niet bij Klic?
- 2.2.1 Archeologische waarden : *Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen*
De genoemde AMK terreinen zijn niet zichtbaar op de kaartbijlage.

Wij vragen bovenstaande opmerkingen te verwerken in de definitieve rapportage.

Selectieadvies

Met dit rapport is de archeologische verwachtingswaarde nog niet in voldoende mate aangetoond, waardoor nog niet vaststaat of hier sprake is van waardevolle archeologische resten waarmee rekening moet worden gehouden bij de aanleg van de fietspaden. Daarom achten wij archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied noodzakelijk.

Omdat er geen aanwijzingen zijn voor grootschalige en diepe verstoringen en voor de aanleg van het fietspad vermoedelijk gegraven zal worden tot in het archeologische niveau, zal een verkennend bodemonderzoek vermoedelijk geen nieuwe gegevens opleveren m.b.t. de archeologische verwachtingswaarden in het plangebied. Daarom adviseren wij om in die delen van het plangebied waar bodemingrepen dieper dan 30 cm gepland staan de werkzaamheden archeologisch te begeleiden (conform protocol Proefsleuven KNA 4.1, variant archeologische begeleiding en de richtlijnen van de gemeente Bergeijk). Het doel van dit onderzoek is om grip te krijgen op mogelijk aanwezige archeologische waarden. Het proefsleuvenonderzoek (variant archeologische begeleiding) dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf gecertificeerd voor het uitvoeren van archeologische opgravingen. Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd door middel van het volgen van de graafmachine. Er dient op aanwijzing van de archeoloog in de sleuven een leesbaar vlak en vooral ook bodemprofielen te worden aangelegd met als doel eventuele archeologische resten te identificeren, te inventariseren en te documenteren, waarbij voldoende tijd wordt geboden voor het uitvoeren van het archeologisch onderzoek. Omdat het plangebied redelijk omvangrijk is, adviseren wij om in het op te stellen Programma van Eisen gemotiveerde keuzes te maken over delen van het traject die intensief en extensief begeleid worden.